

Бојана Вукотић
Народна библиотека Србије
bojana.vukotic@nb.rs

Лексикон црногорске културе

Racković, Nikola. *Leksikon crnogorske kulture*. Podgorica: DOB – Društvo za očuvanje crnogorske duhovne baštine, 2009

Недавно је из штампе изашао *Лексикон црногорске културе* аутора Николе Рацковића. Објавила га је издавачка кућа ДОБ – Друштво за очување црногорске духовне баштине из Подгорице, а штампан је у београдској штампарији Calibris. Рецензенти *Лексикона* су: проф. др Вукота Бабовић, проф. др Душан Ичевић, Гојко Кастратовић, Милован Радојевић, академик др Радослав Ротковић, Никола Вујошевић. Штапање ове књиге помогло је Министарство културе, спорта и медија Црне Горе, а штампан је у тиражу од 2.000 примерака.

Концепција

Лексикон црногорске културе обухвата целокупно црногорско културно наслеђе – културна добра и уметничко благо која је стварао црногорски народ током своје историје. Ба ви се периодом од првих трагова културе (Црвена стијена) до почетка 21. века. Обухваћени су: 1) ствараоци који су рођени у Црној Гори, у њој су живели и стварали; 2) црногорски аутори који су живели и стварали ван Црне Горе; 3) ствараоци који су рођени ван Црне Горе, а живели су и стварали у Црној Гори. Примењен је и национални и територијални принцип, с обзиром да је црногорска култура, као и свака култура, мултиетничка.

Критеријуми

Критеријуми за укључивање у *Лексикон* најчешће су били објављена књига, самостална изложба, јавни солистички концерт, а у области науке и радови публиковани у периодичици (ако аутор нема објављене књиге). Обухваћени су: архитекте, вајари, музичари, научници, сликари; научне области (друштвене науке, примењене науке, природне науке, математика, филозофија, религија); гране уметности (архитектура, вајарство, књижевност, музика, позориште, филм); научне, културне, просветне и уметничке институције; појмови и правци из црногорског културног наслеђа, журналистика, публицистика, радио, телевизија; народно стваралаштво. Укључени су и лекари, агрономи, правници, дипломате, политичари, ако имају објављене радове, новинари, ако имају објављену књигу, или су уредници листова и часописа, уредници културних рубрика у новинама, директори културних, научних и просветних установа, министри за просвету, науку и културу (и ако немају објављену књигу) јер су својим деловањем утицали на развој културе. *Лексикон* садржи и податке о националним парковима јер говоре о човеком односу према природи, а неки су према стандардима UNESCO-а уврштени у светску баштину.

Основна намера аутора била је да укаже на постојање онога на шта се одредница односи и на разноврсност садржаја црногорске културе, па зато оне садрже само по неколико најопштијих основних података. *Лексикон* при том обрађује само податке, а не даје вредносне судове о стваралаштву.

Формула садржаја сваке одреднице је 3Р: рађање, развој, резултат (као резултат, код личности је најчешће дата исцрпна библиографија).

Један број појмова први пут је лексикографски обрађен у *Лексикону црногорске културе*. У предговору аутор наводи и проблем јасног, прецизног и адекватног именовања појмова – формулисања одредница, посебно због постојања бројних синонима за неке појмове (на пример новине – листови – штампа, образовање – просвета – школство), или мењања назива установа током њиховог постојања, итд. У раду је аутор наилазио и на непотпуне, а често и противречне податке. Тако су изостављене неке личности за које нису били доступни потпуни подаци, мада својим стваралаштвом заслужују да уђу у *Лексикон*.

Код персоналних одредница, посебна пажња посвећена је библиографији и она је овде третирана као најважнији део биографије. Настојало се да библиографија буде потпуна: навођена су сва дела једног аутора (само прва или прва доступна издања), изостављени су брошуре, уџбеници и приручници, коментари закона (мада има и изузетака). Наведени су наслов дела, поднаслов или књижевни род, односно врста, преводилац, приређивач, место и година издања, а због недостатка простора нема података о издавачу. За ликовне уметнике изнети су подаци о изложбама са местом и годином одржавања, а уз податке о позоришним представама и филмовима дате су године. Уз место рођења стоји назив најближег већег места. Градови и установе који су мењали имена заступљени су одредницама под садашњим именом.

Лексикон је обogaћен и са око 200 илустрација, од којих се неке појављују први пут, а садржи и „Списак скраћеница” и „Списак места која се појављују под различитим називима”. Сам *Лексикон* је значајан извор биографских и библиографских података у оквиру одредница, али је посебно значајна обимна литература наведена на крају *Лексикона*, која је аутору послужила као извор података. „Литература” садржи 385 библиографских јединица: „Антологије, зборници, избори из дјела” (48); „Библиографије” (36 – од тога 27 књига *Црногорске библиографије*); „Биобиблиографије” (3); „Биографије” (7); „Енциклопедије, лексикони, речници, приручници” (65); „Студије и друге монографске публикације” (115); „Споменице” (27); „Периодичне (серијске) публикације” (79); „Остали извори” (5).

Никола Рацковић, аутор *Лексикона црногорске културе*, рођен је 1935. године у Берима код Подгорице. Дипломирао је на Филозофском факултету у Београду (филозофска група предмета). Радио је у Културно-просветној заједници Београда, Скупштини општине Палилула (Одсек за образовање и културу), Библиотеци „Милутин Бојић” (Уредник Трибине Три), Уставном суду Југославије (саветник за информативно-библиотечку делатност). Ба ви се филозофијом, књижевношћу, лексикографијом и библиографијом. Сарадник је *Лексикона писаца Југославије* (Матица српска,

Нови Сад), *Енциклопедије Југославије 2.* издање (Југославенски лексикографски завод, Загреб), *Енциклопедије Црне Горе* (Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица), *Енциклопедије Њеџиш* (Подгорица), сарадник је на пројекту *Црногорска библиографија* (Централна народна библиотека Црне Горе „Бурђе Црнојевић”, Цетиње). Заступљен је у десетак антологија (књижевних критика, песама, афоризама, епиграма). Стални је члан сарадник Матице српске, члан Удружења књижевника Србије, члан Хегеловог друштва. Поред *Лексикона црногорске културе* објавио је још десет књига, а књигом *Шша је у иишану* (1982) утемељио је *иишане*

као књижевни жанр (Миодраг Мркић). *Лексикону црногорске културе* претходи књига *Прилози за лексикон црногорске културе* (Централна народна библиотека Црне Горе „Бурђе Црнојевић”, Цетиње, 1987).

Лексикон црногорске културе рађен је по савременим лексикографским стандардима, и по основу два кључна критеријума: националном и територијалном. Овако широко постављеном концепцијом, овај лексикон је обухватио и велики број личности које су везане за српску културу, па ће својим обиљем података, посебно библиографских, бити драгоцен као извор и за наше истраживаче.

Мр Милица Црнојевић
Народна библиотека Србије
milica.crnjevic@nb.rs

Социолингвистичка библиографија

Bugarski, Ranko. *Selektivna sociolingvistička bibliografija: SFRJ, SRJ – SCG, Srbija: 1967 – 2007*. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009.

У издању Народне библиотеке Србије објављена је стручна библиографија из области социолингвистике, чији је аутор један од наших значајних лингвиста.

Ова *Библиографија* је настајала постепено – њен први и највећи део објављен је у *Зборнику Матице српске за филологију и лингвистику XL1/2* (1998), који је допуњен и штампан у ауторској књизи *Лица језика* (објављена 2001, 551 наслов, обухвата период 1967–1999); наставак и допуне су објављене у ауторским књигама *Нова лица језика* (објављена 2002, за 2000. и 2001) и *Језик и култура* (2005, за период 2002–2004).

Најобимнији део *Библиографије* чине радови југословенских аутора штампаних у земљи, само делимично су укључени радови југословенских аутора објављени у иностранству, као и радови страних аутора објављени у југословенским публикацијама. Прилози иностраних аутора о југословенским социолингвистичким темама штампани у иностранству нису обухваћени.

Зачетак ове *Библиографије* су годишњи спискови које је професор Бугарски припремао за *Библиографију европске социолингвистике*, штампану у додатку годишњака *Sociolinguistica : Internationales Jahrbuch für Europäische Soziolinguistik* од 1985. до данас. Период 1967–1984. чини додати, први део *Библиографије*, а почетна година одређена је првом савременом социолингвистичком публикацијом – *Jezici u kontaktu i lingvističko prosuđivanje* (тематски број *Suvremene lingvistike*), јер би иначе *Библиографија*, по речима самог аутора, могла да почне Вуковим *Рјечником* из 1818. године. Први део *Библиографије* обухвата, осим неколико најважнијих превода, само радове југословенских аутора објављене у земљи.

Разлози за селекцију, као и принципи по којима је вршена, наведени су у предговору. Садржински критеријум ове *Библиографије* аутор је решио компромисом – осим радова несумњиво социолингвистичке садржине, укључени су и радови који поседују такве компоненте. Границе које је тешко повући код свих стручних библиографија аутор је, на срећу корисника, решавао пре проширивањем критеријума, него искључива-

њем одређених публикација. Политички интониране полемике, заправо обрачуни са неистомишљеницима, о варијантама, изговорима и писмима стандардног српскохрватског, односно српског језика, нису укључене у *Библиографију*.

Известан број јединица је секундаран, преузет највише из *Јужнословенској филологије*, међутим, те јединице нису означене у *Библиографији*. Литература коришћена за израду ове *Библиографије* није наведена.

Нова издања књига навођена су само ако су прерађена или допуњена. *Библиографија* није аотирана, али су код непрозирних наслова јединица у косим заградама назначене теме. Распоред је хронолошки, по годинама, а у оквиру године абecedно, по ауторима. Зборници су наведени под именима уредника.

Библиографија илуструје настанак и развој југословенске социолингвистике и представља драгоцен извор података. Осим именског регистра, дат је и предметни, који указује на области у оквиру социолингвистике које су привлачиле највећу пажњу стручњака – двојезичност и вишејезичност, језичка политика (највише у СФРЈ), језички контакти и утицаји, језичка стандардизација, дијалекти и жаргон, однос језика, идеологије и политике, језик рата и говор мржње, као и питања електронске технологије и рачунарске терминологије.

Регистар наслова периодичних публикација, који је израдила мр Здравка Радуловић, даје податке о серијским публикацијама које су штампале радове из области социолингвистике и њиховом обиму.

Захваљујући професору Ранку Бугарском, не само лингвисти, већ и остали научни и културни радници добили су библиографију која ће послужити као подстицај за нова истраживања.

Ова *Библиографија* потврђује речи студената професора Бугарског о лекцији која се од њега добија наведене у предговору њему посвећеног зборника *Jezik, društvo, saznanje* да „... има смисла само оно што се ради аутентично, из љубави, с бескрајном оданошћу, и у исто време савршено поштено...”.